

op een goeden dag rolde ze haar matjes op en spon een nieuw web onder een afdak.

Onder dat afdakje heeft ze wekenlang doorgebracht, maar eindelijk is ze ook vandaar en ditmaal voorgoed verdwenen. Slechts zelden heb ik op die plek een prooi in haar web bespeurd, zoodat ze misschien betere jachtvelden heeft opgezocht, mij met de gebakken peren, alias een aantal gissingen, in zake dat geheimzinnige kruis, achterlatend. Deze laat ik hier volgen, ze gaarne gevend voor betere.

Het witte kruis dan zou kunnen dienen, 1^e om zich beter te kunnen vasthouden, 2^e als beschutting bij nacht, bij gevaar *) of bij harden regen, 3^e om materiaal bij de hand te hebben voor het spoedige inwikkelen van een gevaarlijke prooi. Aan te nemen dat er nog een andere soort van mimicry, t. w. „warning colours” in het spel zou zijn, lijkt me gewaagd.

Intusschen is de schoone en merkwaardige dochter van het spinnenras hierdoor gesignaleerd en wie er lust in heeft kan er bij gelegenheid eens op letten, misschien brengt een gelukkige waarneming dan meer helderheid in de zaak.

S. LEEFMANS.

Bendo Redjo, Januari 1914.

*) De spin vluchtte bij aanraking achter haar kruis.

ONZE VOGELS.

VIII. Lijsters.

In een der nummers van deze reeks heb ik al eens aangetoond, hoe betrekkelijk gemakkelijk men zich met eenige kennis van Hollandsche vogels kan oriënteren in de Indische vogelwereld. Het schijnt echter, dat ik met deze bewering te veel heb gezegd en dat ik haar nu bij een artikel over de lijsters van Indië wel mag terugnemen. Want zijn er niet eenige mijner kennissen, die beweren, dat ze de vogels in Holland wel kennen en die toch mijn *koetjita* (zie Fig. 1) een ekster noemden. En vind ik niet in een bekend woordenboek van de Maleische taal ¹⁾ achter een andere landsnaam van *Copsychus musicus*, n.l. *moerai* het volgende: een soort vogel met rechten bek, wit en zwart gevlekt en met korten breedten staart. Ook over dezen zijn de geleerden het niet eens, (beware, ik zal dus nog eens het geheele woordenboek moeten doorzoeken. K.) b.v. volgens v. D. W. is het een zangvogel en een kwikstaartje! volgens PIST. een vogel, die een brassend geluid voortbrengt; volgens S. is zijn gezang zeer fraai; volgens D. B. is het een soort van ekster en volgens weer anderen is het een soort van lijster”. ²⁾ Ja, zoo gaat het nu in de wereld, de ondeskundige heeren, die misschien knap in het Maleisch waren, worden nog met initialen aangeduid, maar die het bij het rechte eind hadden worden slechts aangeduid met het vulgaire „anderen” en hun naam alzoo aan de vergetelheid prijsgegeven”. Want die „anderen” hadden goed gezien, de *koetjita* of *moerai* is een lijstersoort. Toch vraag ik me wel eens af, is mijn hierboven genoemde stelling toch juist en kennen zij, die Holland kenden — in Indie althans beweren ze het — „alle plantjes en diertjes” in de flora en fauna van de omgeving van hun ouderlijk huis zoo slecht. Zouden ze zoo b.v. de lijster

¹⁾ *Nieuw Maleisch—Nederl. woordenboek* door H. C. KLINKERT, Leiden, BRILL.

²⁾ De *Encyclopedie van Ned.-Indië* noemt een onzer lijsters zelfs onder de *vorkstaarten* (*Henicuridae*).

slechts kennen als het gemartelde beest in de kooi van een of andere „vogelliefhebber”. De echte „Indiërs” zullen de *koetjita* wel beter kennen dan de „totok” zijn vaderlandsche lijsters. En moet ik toch nog even mijn verwondering laten uitspreken. „Als je dan een echt stadsmensch was en altijd gebleven bent, ken je dan het merelgefluit niet of het lijstergezang van je ochtendwandelingen en avondwandelingen in stille laantjes van parken en bosschen in het vaderland”, zoo vraag ik dikwijls aan hen, die toch ook in Indië ’s morgens en ’s avonds de *koetjita* konden hooren. Hoe de menschen aan „ekster” komen is me werkelijk een raadsel. Deze naam is onze *koetjita* toch zeker geschonken door een vernufteling, die de ekster toch maar alleen van een plaatje kende. De bijkans driemaal grootere vogel met zijn lange staart en zijn roofvogelaard lijkt toch in het minst niet op

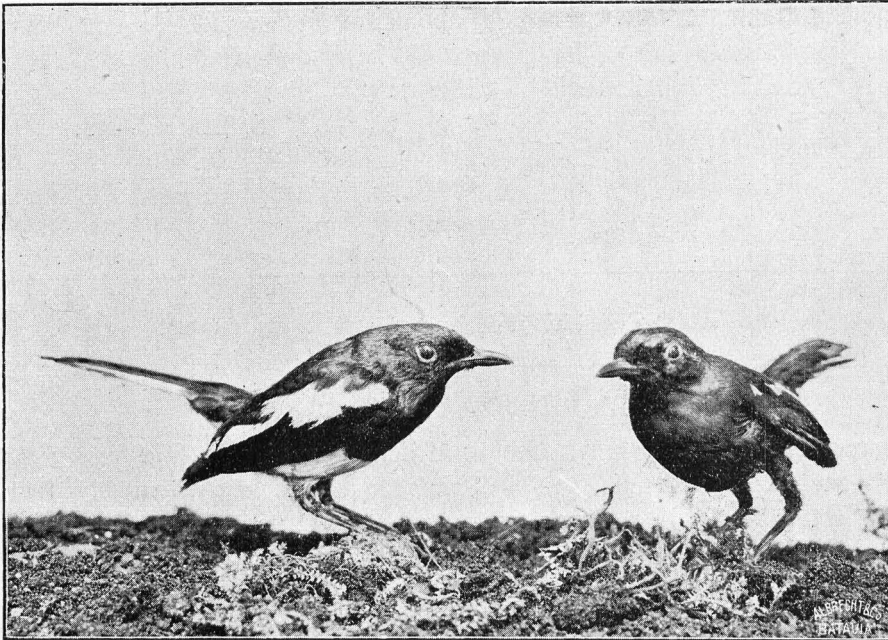

Fig. 1.
Koetilang.

Copsychus musicus RAFFL.
West-Java.

Copsychus amoenus HORSE.
Oost-Java.

onze Indische lijster. „Kwikstaart” noemen anderen hem. ’t Is wel te begrijpen, de staart van de *koetjita* is zeer beweeglijk, doch voor het overige gelijkt hij niets op de kwikstaarten, die overigens wel in Indië vertegenwoordigd zijn o.a. door de *kitjoewit* of *bessit* (*Motacilla flava* L.).

De *koetjita* of *moerai* is een echte lijster en vertoont vooral in zijn levenswijze alles wat lijsters eigen is. Vroeger was zijn wetenschappelijke geslachtsnaam dan ook dezelfde als

die van de Europeesche zwarte merel, n.l. *Turdus*, ofschoon andere vogelbeschrijvers wel eens onder *Turdus* rangschikte, wat er lang niet thuis hoorde, zooals de bekende *tjita rawah* of *koetilang* e.a. Doch met de *Copsychus*-soorten hadden ze het zoo mis niet. Terecht wijst Dr. KONINGSBERGER er op, dat wie hem in de vrije natuur waarneemt, zal geen oogenblik er aan twijfelen, dat hij hier met een echte lijster te doen heeft.”

Hij is de eerste die ge ’s morgens kunt hooren. Zoo gauw het even schemert, ongeveer om half zes lokt hij al met zijn gefluit naar buiten. Het moge dan niet zoo schoon zijn, als dat van de Hollandsche merel, onmelodius is het in genen deele en is het een aardig voorspel van het groote concert, dat *priendjak*, *koetilang*, *engkoe-engkoe*, *perkoetoet*, *kapodang tjipo*, *musch* en *priet* u den geheelen dag rondom uw huis en op uw kleine wandelingen zullen leveren. Hij is het ook, die ’s avonds de taptoe blaast en het allerlaatste sprankje

licht nazingt. Ja, zelfs midden in de avondstille kan men hem nog hooren, zoo nu en dan verneemt men op eens een kriesch gevolgd door een bang, wild gezang. Dan vliegt er een koetjita wild wat heen en weer door den donkeren tuin en het is weer stil. Het diertje schijnbaar opgeschrikt door een kalong, die op vruchten uit was of door een roofdiertje, dat slapende vogels wil overvallen, schreeuwde en zong zijn angst en zorgen even uit. Maar dat geeft ongeluk, zegt de inlander en wel diefstal. Ook gedurende de drukke werkzaamheden van den dag wordt er gezongen en vrij dikwijls. 't Werd reeds hierboven gezegd, zoo bijzonder mooi is het gezang niet en altijd dezelfde deuntjes. In navolging van Duitsche vogelliefhebbers hebben we op de meestgehoorde versjes woorden gevonden. Zoo zongen de koetjita's van Mr. Cornelis op echt Indische wijze zich steeds en overal voorstellende: „Ik

ben koetjita!”, dan verder zeer filosofisch: „Ik ben zwart, maar 'k weet het niet!” te midden der drukke bezigheden van voedsel halen zoo nu en dan: „Grietje, grietje, ga je nou mee! en als mevrouw Moerai ongeduldig werd, dan was het dringend en verwijterd: „Pietje, pietje, pietje, pietje!” het eerste heel lief, langzamerhand al meer korter en gebiedender. En dan ook weleens,

en daar heeft die woordenboekenmijnheer gelijk in, een leelijk gekrijsch, soms gevolgd door een elkaar najagen en driftig zingen met neergezakte even uitgespreide vleugels en hartstochtelijk wippende staart.

Schuw is onze lijster niet, in alle tuinen en op alle erven komt hij voor. Hij blijft daar niet in de boomen, maar komt geregeld op den grond, vooral als er ergens een plekje is, waar niet al te dikwijls geveegd wordt en waar de grond niet te hard is. Dan kunt ge z'n echte lijsternatuur zeer goed herkennen. Evenals de merel onder het vaderlandsch geboomte, scharrelt hij rond, blijft nu en dan staan, woelt met den snavel in de dorre bladeren en pikt er wat op. Dat hij er wormen opdoet, heb ik zelf kunnen waarnemen. Behalve dierlijk voedsel heb ik hem anders ook plantenstoffen zien verorberen, zooals brood en afgevalen sawoe's. Dikwijls kwamen koetjita's op onze galerij en pikten er zoowel wat aan de planten, waarschijnlijk naar insecten, als aan gekookte rijst of brood, die we er strooiden.

Wie nu dit van het leventje van de koetjita gelezen heeft en denkt, nu zal ik dat

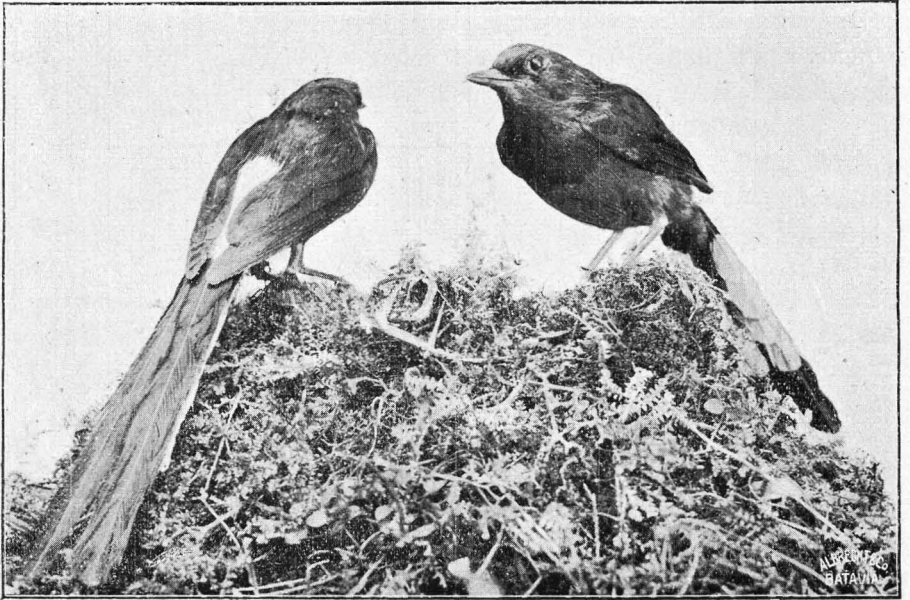

Fig. 2.

Cittoclinca tricolor.

eens in de nieuwe uitgave van BREHM's *Levende dieren*, in een der vier deelen over vogels eens nagaan, die zal even bedrogen uit, komen als ondergeteekende. Evenmin als van meer bekende Indische vogels, die dagelijks rondom ons voorkomen, vindt men van de koetjita en zijn naaste verwanten niets noch van de namen noch van hun leven, hetgeen na het werken van VORDERMAN, TEMMINCH, BLAZIUS, BARTELS, KONINGSBERGER e. a. wel vreemd is.

Tot nog toe heb ik steeds van *de koetjita* gesproken, eigenlijk zijn er twee, die beiden onder dezen naam bekend zijn en ook weinig van elkaar verschillen. In West-Java ziet men geregeld, de vogel als in Fig. 3, de *Copsychus musicus* RAFFL. Het diertje is behalve de buik, de drie buitenste staartpenen, de schouders en eenige vleugeldekkveren, die wit zijn, voor het overige geheel zwart, evenals de bek en de pooten. Maar naar het oosten vindt men *Copsychus amoenus* HORSF, wiens buik ook zwart is, doch verder geheel gelijk aan de vorige is. De jonge vogels zijn op de onderdeelen meest van aschgruis tot vaalwit, met tal van overgangen naar het zwart of wit van de volwassenen.

Niet alleen op Java vindt men deze beide soorten: *C. musicus* wordt ook voor Sumatra, Nias en Borneo, *C. amoenus* ook voor Borneo en Bali opgegeven.

Behalve deze twee moeten er nog een dozijn *Turdidae* in Ned. Oost-Indië voorkomen. Twee er van zijn eigenlijk trekvogels *Geocichla siberica* PALL, die in Nederland ook wel eens waargenomen is en *Merula obscura* GM. of *vale lijster*, die volgens THYSSE

eenmaal bij Haarlem, is gevangen. Deze soorten, eigenlijk in Oost-Azië thuis hoorende, doortrekken de helft van de aardbol. Komen ze hier alleen in de westmoeson voor, in Nederland en Duitschland worden ze ook slechts nu en dan waargenomen.

Voor het overige zijn er nog twee, die de lezers zoo nu en dan kunnen aantreffen. Allereerst de *koetjita oetan* of *moerai rotan* *Cittoclinca tricolor* VIEILL. (syn. *Copsychus macrourus* WAGL.), waarvan Fig. 2 als ongekleurde afbeelding een zwak beeld geeft. Deze vogel lijkt wel eenigszins op de *koetjita*. De buitenste staartpenen van de zwarte overigens veel langere staart zijn ook wit, terwijl ook een deel der bovendeelen en de krop zwart zijn. Doch verder wijkt hij af doordat het achtereinde van den rug, de stuit en de staart-

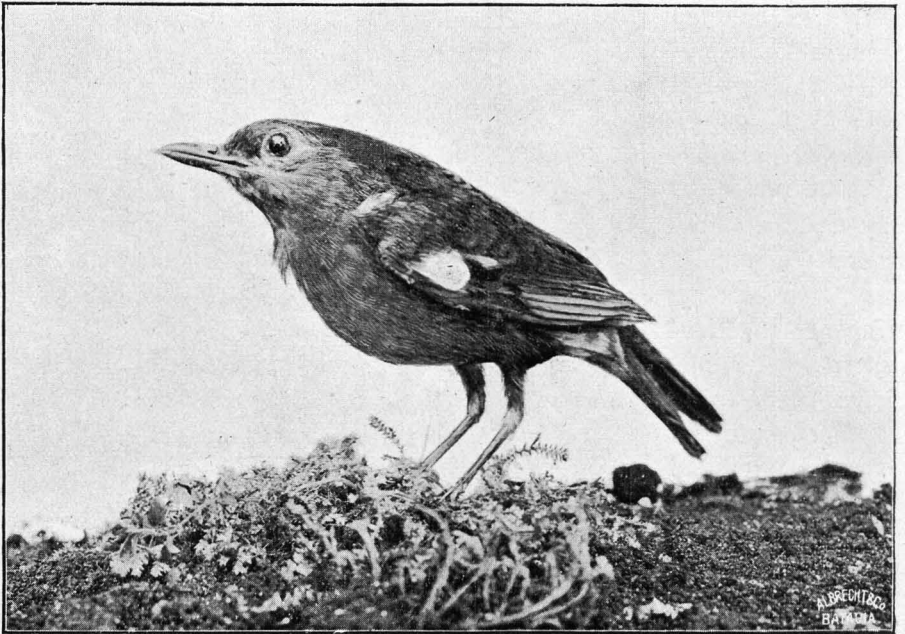

Fig. 3.

Geocichla rubecula.

dekveeren wit zijn en borst, buik, flanken en onderste staartdekveeren kastanjebruin. Mooi steekt het lichte bruin tegen het blauw zwart van de krop en de bovendeelen af. Deze driekleurige (vandaar *tricolor*) lijster met zijn lange staart (dus *macrourus*) is zooals het tweede deel van zijn inlandsche naam *oetan* en ook *rotan* reeds aanduidt meer een vogel van onbewoonde en weinig bezochte streken. In koffietuinen en in het bosch wordt hij wel gezien. Zijn gezang is zeer fraai en fijner dan dat van de gewone koetjita. Volgens mijn litteratuur komt hij ook op Sumatra, Borneo, Billiton, Celebes en Nias voor en moet hij ook wel als kooivogel gehouden worden.

Meer bekend zal de evenzoo bontgekleurde *manoek tjatjing* zijn. In de ornithologie heet hij *Geocichla rubecula* GOULD, andere inlandsche namen dan bovengenoemde zijn me niet bekend. Figuur 3 moet van hem eenigszins een voorstelling geven, die maar zwak kan zijn, daar ze de schoone kleuren van het diertje moet missen. Van boven is het blauwachtig grijs behalve een witte streep aan den vleugel. De kop en de onderdeelen zijn rosachtig bruin, behalve het achterste buikdeel en de onderstaartdekveeren, die geelwit zijn.

Ofschoon niet zoo algemeen als de koetjita komt de *manoek tjating* nabij de menschenwoningen voor. Indertijd zag ik er steeds een paartje in den tuin van het Gymnasium W. III te Batavia, ook heb ik ze nu dan zien scharrelen in den tuin van de bekende ziekeninrichting Tjikini. Ze waren in het minst niet schuw. Tenminste in Tjikini, kwamen ze heel rustig tot vlak bij de galerij, waar de zieken lagen, die uit den aard nog al kalm waren, maar ook waar de „zusters” heen en weer gingen, die het in den regel plachten te zijn. Op echte lijstermanier hipten ze daar rond, hakten en wroeten in den grond en pikten telkens wat op. Luidruchtig als de koetjita waren ze echter niet, ook zag ik er nooit anders dan slechts twee bij elkaar. Nu en dan heb ik ze in eerstgenoemde tuin hooren zingen, naar dan ook maar even en zwakker dan de koetjita. Aardig was het te zien hoe een van de vele katten uit Tjikini's tuin steeds op deze kleurige roodborstlijster loerde en steeds bot ving als die rustig en zeker, ja tergend en spottend langzaam, op het allernaaste nippertje zich verwaardigden op de dichtstbijzijnde tak te vliegen. Ik vermeld dit om te bewijzen, hoe gewoon dit schoone lijstertje zelfs in de benedenlanden is en geenszins tot de bergen of de bosschen beperkt is en dat velen van u ze kunnen waarnemen. In Tjikini kan je ze zelfs van af je rustbed zien. Ook in den plantentuin te Buitenzorg komen ze vrij veel voor, wie er eenigen tijd rustig op een bankje blijft zitten, kan nu en dan een paartje in actie zien. Voor andere eilanden aan onze archipel heb ik deze soort nooit zien opgeven.

Van de nesten van onze Indische lijsters kan ik u weinig vertellen. Van de *koetjita* weet ik alleen, dat hij wel nestelde in gaten in de boomen, nu eens heel hoog in een dikke kwiniboom dan weer lager in een kanarie. Natuurlijk waren dat toevallige holten, de lijster kan met zijn snavel niet in het hout hakken. Ik vermoed, dat hij wel op andere wijzen zal nestelen, zooals de vaderlandsche lijsters, die in dat opzicht van meer dan een markt thuis zijn. Ervaringen heb ik dienaangaande van onze koetjita niet en geef gaarne daarover het woord aan een belangstellend lezer. De *manoek tjating* nestelt evenals de Hollandsche merel wel op den grond en anders er niet ver boven in dicht struikgewas.

Als gewoonlijk volgt hieronder een lijstje van inlandsche namen van Indische *Turtidae*.

Bamarin, Borneo. — *Cittoclinca suavis* SCLAT, een langstaart-lijster van Borneo.
'm *Boeroek*, Billiton. — *Cittoclinca tricolor* VIEILL. (zie tekst boven).

Djalak kotji, m. — *Copsychus amoenus* HORSF. (zie tekst boven).

Djalak oeret, j. — idem

Kadjer, j. — *Copsychus musicus* RAFFL. (zie tekst boven).

Koetjita, m. — idem ook *C. amoenus* HORSF.

Koetjita oetan, m. — *Cittoclinca tricolor* VIEILL.

Larwa, j. — idem.

Manoek boekoe haoer, s. — *Copsychus musicus* ROFL.

Manoek haoer, s. — idem.

Manoek tjatjing, s. — *Geocichla rubecula* GOULD.

Moerai, m. — *Copsychus musicus* en *amoenus*.

Moerai rotan, m. — *Cittoclinca tricolor* VIEILL.

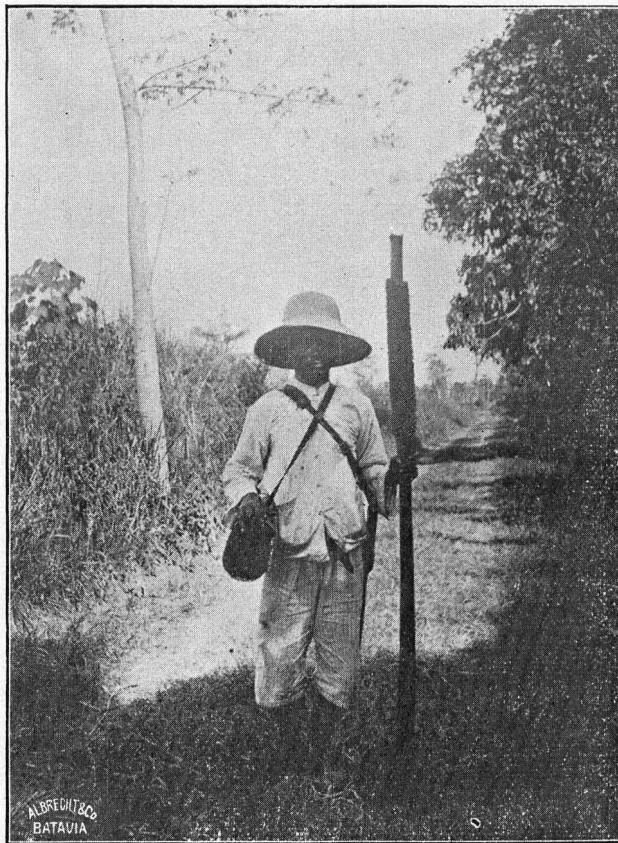
Sawi melekak, m. — idem.

Tiendjaoe, Borneo — *Copsychus amoenus* HORSFF.

Tiendjaoe oetan, Borneo. — *Cittoclinca suavis* SCLAT.

Wedoesan, j. — *Copsychus amoenus*, HORSF.

A. J. K.

Amorphophallus campanulatus in vrucht.

INDJAH de mandoer, die de plant vasthoudt is een inlander van gemiddelte grootte. Let op den sterk uitgegroeiden steel der bloeiwijze.

Bovenstaand cliché behoort bij een artikel van BACKER uit de voorgaande aflevering.